

Folketrygdfondet

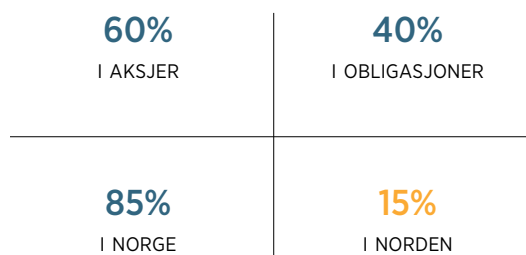
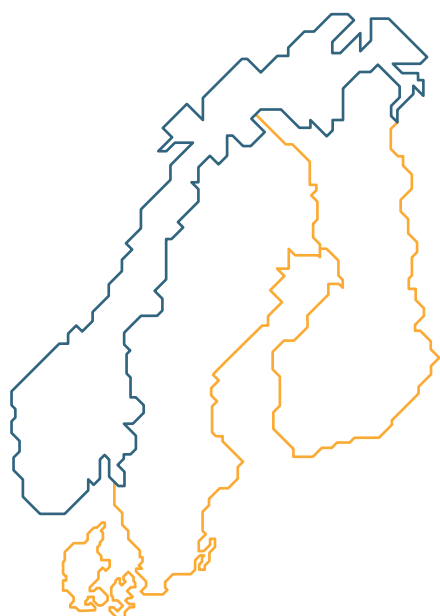
Statens pensjonsfond Norge
Tredje kvartal 2017

KORT FORTALT

Folketrygdfondet er et særlovsselskap som forvalter Statens pensjonsfond Norge og kan ta andre forvalteroppdrag gitt av Finansdepartementet. Kapitalen står som innskudd i Folketrygdfondet og investeres i Folketrygdfondets navn. Vårt oppdrag er å være en ansvarlig forvalter av fellesskapets finansielle verdier. Målet er høyest mulig avkastning etter kostnader og over tid.

Mandatet for Statens pensjonsfond Norge fastsetter at det skal være offentlig rapportering hvert kvartal. Den kvartalsvise rapporteringen består av flere deler. I dette dokumentet er et utdrag av de deler av Folketrygdfondets regnskap som omhandler Statens pensjonsfond Norge tatt med, sammen med kommentarer fra Folketrygdfondets styre. Porteføljeutviklingen for kvartalet og avkastning over lengre tid er nærmere omtalt i et eget dokument på ftf.no. Ved utgangen av hvert kvartal oppdateres i tillegg historiske tallserier for månedlig avkastning.

► For mer informasjon se ftf.no

INNHold

03

Hovedpunkter

04

Kommentarer fra
Folketrygdfondets styre

06

Sammendratt
delårsregnskap

HOVEDPUNKTER

Statens pensjonsfond Norge oppnådde en avkastning på 6,2 prosent i kvartalet, tilsvarende 13,6 milliarder kroner.

233,7

Statens pensjonsfond Norge hadde ved utgangen av tredje kvartal en markedsverdi på 233,7 milliarder kroner.

13,6

Resultatet ble 13,6 milliarder kroner for tredje kvartal og 21,4 milliarder kroner akkumulert per 30.09.

6,2

Avkastningen i tredje kvartal utgjorde 6,2 prosent, mens avkastningen var 10,1 prosent akkumulert per 30.09.

0,0

Avkastningen var i tredje kvartal på nivå med referanseindeksens avkastning. Akkumulert avkastning per 30.09. var 0,2 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

0,7

Siste 5 år har Statens pensjonsfond Norge hatt en årlig gjennomsnittlig avkastning som er 0,7 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

1,1

Siste 10 år har Statens pensjonsfond Norge hatt en årlig gjennomsnittlig avkastning som er 1,1 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

Kommentarer fra Folketrygdfondets styre

NY OPTIMISME I MARKEDENE

Sterke aksjemarkeder økte fondets verdi med 13,6 milliarder kroner i tredje kvartal 2017.

Statens pensjonsfond Norge (SPN) hadde ved utgangen av tredje kvartal en markedsverdi på 233 678 millioner kroner. Kvartalsresultatet ble på 13 587 millioner kroner, etter fratrukk av forvaltningskostnader på 39 millioner kroner.

Avkastningen til Statens pensjonsfond Norge ble 6,2 prosent for kvartalet, som er på nivå med referanseindeksen.

Kvartalet var preget av en positiv utvikling i de internasjonale aksjemarkedene og en viss renteøkning på bakgrunn av økt optimisme til veksten i verdensøkonomien.

NØKKELTALL 3. KVARTAL 2017, STATENS PENSJONSFOND NORGE

	SPN	Aksjeporteføljen	Renteporteføljen
Avkastning (prosent)	6,2	9,7	0,5
Differanseavkastning (prosentpoeng)	0,0	-0,1	0,1
Markedsverdi (mill. kroner) *	233 678	149 265	84 413
Porteføljerresultat (mill. kroner)	13 626	13 235	390
Forvaltningskostnader (mill. kroner)	39		
Periodens resultat (mill. kroner)	13 587		

* Sum markedsverdi for de ulike delporteføljene er ulik SPNs markedsverdi som følge av mellomværende mellom SPN og Folketrygdfondet

Aksjeporteføljen

Aksjeporteføljens avkastning var på 9,7 prosent i tredje kvartal, 0,1 prosentpoeng lavere enn referanseindeksens avkastning. Porteføljerresultatet for aksjeporteføljen var på 13 235 millioner kroner.

Det norske aksjemarkedet, målt ved hovedindeksen på Oslo Børs, hadde i tredje kvartal en oppgang på 12,1 prosent. Oslo Børs var preget av en sterk utvikling for de fleste sektorer, med sterkest utvikling i telekom- og materialsektorene.

I de øvrige nordiske landene hvor Folketrygdfondet kan investere, var det samlet sett en oppgang på 0,6 prosent målt i norske kroner.

Renteporteføljen

Renteporteføljens avkastning var på 0,5 prosent i tredje kvartal, 0,1 prosentpoeng bedre enn referanseindeksens avkastning. Porteføljerresultatet for renteporteføljen var på 390 millioner kroner.

Videre nedgang i kredittpåslagene for private utstedere bidro til økt verdi på kredittobligasjonene og positiv avkastning for renteporteføljen.

Risiko og rammer

Med en utnyttelse på 0,50 prosentpoeng forventet relativ volatilitet ved utgangen av kvartalet, var forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge godt innenfor rammen på 3 prosentpoeng som Finansdepartementet har fastsatt.

Det har i kvartalet ikke vært brudd på rammer fastsatt av Finansdepartementet. Det ble imidlertid avdekket brudd på Styrets ramme for motpartsrisiko for to norske banker i forbindelse med tidsinnskudd. For begge de to bankene ble ratingen redusert til BBB, som er lavere enn den fastsatte minimumsgrensen på BBB+. Tidsinnskuddene i de to aktuelle bankene er nå avsluttet. Det har ikke vært avdekket brudd på andre rammer fastsatt av styret.

Kostnader

Folketrygdfondets kostnader ved å forvalte Statens pensjonsfond Norge var i tredje kvartal på 39 millioner kroner.

Styret

Styret har valgt Bjørn Østbø som ny nestleder i styret.

Folketrygdfondets styre

Oslo, 26. oktober 2017

OPPSTILLING OVER TOTALRESULTATET

Beløp i millioner kroner	Noter	3. kv. 2017	3. kv. 2016	Akkumulert per 30.09.2017	Akkumulert per 30.09.2016	2016
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader						
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:						
Aksjer	4	12 930	2 797	15 216	-2 329	7 393
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	4	-412	-1 097	850	-1 310	-1 441
Finansielle derivater	4	239	227	-21	1 357	237
Renteinntekter	4	559	651	1 789	2 008	2 676
Utbytte	4	288	420	4 043	3 803	4 847
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	4	27	142	-324	364	325
Transaksjonskostnader	4	-5	-6	-26	-28	-38
Porteføljeresultat		13 626	3 134	21 527	3 865	13 999
Forvaltningskostnader						
Forvaltningskostnader	9	-39	-37	-116	-116	-172
Periodens resultat		13 587	3 097	21 411	3 749	13 827
Andre inntekter og kostnader		-	-	-	-	-
Totalresultat		13 587	3 097	21 411	3 749	13 827

FINANSIELL STILLING

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>Noter</i>	<i>30.09.2017</i>	<i>31.12.2016</i>
EIENDELER			
Finansielle eiendeler			
Kontanter og kontantekvivalenter	3, 4	6 446	8 395
Fordringer knyttet til gjensalgavtaler	3, 4, 6	1 602	1 092
Stilt kontantsikkerhet	3, 4	7	53
Uoppgjorte handler	3, 4	426	6
Aksjer	3, 4	130 105	112 916
Utlånte aksjer	3, 4, 6	18 829	16 776
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	3, 4	84 899	82 391
Utlånte obligasjoner og andre rentebærende papirer	3, 4	5 783	4 809
Finansielle derivater	3, 4, 5	2 221	2 641
Fordringer		99	59
SUM EIENDELER		250 417	229 138
GJELD OG STATENS KAPITALINNSKUDD			
Finansiell gjeld			
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	3, 4, 6	3 890	3 001
Mottatt kontantsikkerhet	3, 4, 6	11 403	12 550
Uoppgjorte handler	3, 4	257	-
Finansielle derivater	3, 4, 5	1 189	1 293
Skyldig forvaltningshonorar		-	27
SUM GJELD		16 739	16 871
Statens kapitalinnskudd		233 678	212 267
SUM GJELD OG STATENS KAPITALINNSKUDD		250 417	229 138

Folketrygdfondets styre

Oslo, 26. oktober 2017

OPPSTILLING AV ENDRINGER I STATENS KAPITALINNSKUD

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>Sum statens kapitalinnskudd</i>
Statens kapitalinnskudd per 01.01.2016	198 440
Periodens resultat	3 749
Totalresultat	3 749
Statens kapitalinnskudd per 30.09.2016	202 189
Statens kapitalinnskudd per 01.01.2017	212 267
Periodens resultat	21 411
Totalresultat	21 411
Statens kapitalinnskudd per 30.09.2017	233 678

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Beløp i millioner kroner

01.01.-30.09.2017

01.01.-30.09.2016

01.01.-31.12.2016

Operasjonelle aktiviteter

Innbetaling av renter fra kontanter og kontantekvivalenter	10	14	52
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	7 243	9 017	12 681
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	-11 034	-12 012	-16 400
Innbetaling ved salg og forfall av obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	22 380	28 811	39 970
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	-25 013	-30 471	-43 018
Innbetaling fra finansielle derivater	777	1 850	2 162
Utbetaling fra finansielle derivater	-90	-1 154	-1 337
Utbytte fra investeringer i aksjer og andeler	3 675	3 435	4 292
Innbetaling av renter på investering i obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	1 516	1 763	2 164
Inntekt mottatt fra utlån av aksjer og obligasjoner	46	61	81
Netto innbetaling/utbetaling ved gjenkjøps- og gjensalgavtaler	414	-4 258	-3 190
Kontantsikkerhet mottatt eller betalt ved verdipapirutlån, derivater og gjenkjøpsavtaler	-1 657	5 979	4 435
Utbetalinger av forvaltningskostnader til Folketrygdfondet	-144	-136	-160
Utbetalinger transaksjonskostnader etc.	-26	-28	-38
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-1 903	2 871	1 694
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	-1 903	2 871	1 694
Kontanter og kontantekvivalenter per 1. januar	8 395	6 983	6 983
Effekt av endringer i valutakurs på kontanter og kontantekvivalenter	-46	-335	-282
Kontanter og kontantekvivalenter ved periodens slutt	6 446	9 519	8 395

NOTE 1 Grunnlag for utarbeidelse av delårsregnskap og regnskapsprinsipper**Generell informasjon**

Statens pensjonsfond Norge forvaltes av Folketrygdfondet i eget navn på vegne av Finansdepartementet i henhold til mandat gitt for forvaltningen. Den forvaltede investeringsporteføljen tilsvarer det til enhver tid innestående beløp på Statens pensjonsfond Norges konto i Folketrygdfondet, herunder Statens pensjonsfond Norges forvaltningsresultat etter fradrag for godtgjørelse til Folketrygdfondet. Folketrygdfondet bærer ingen økonomisk risiko knyttet til verdiutviklingen i fondet.

Delårsregnskapet per 3. kvartal 2017 ble godkjent av styret 26. oktober 2017.

Statens pensjonsfond Norges regnskapsrapportering er en del av Folketrygdfondets regnskap, jf. forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet § 3-1. I henhold til samme forskrift skal regnskapsrapportering for Statens pensjonsfond Norge utarbeides etter de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter regnskapsloven § 3-9 annet ledd med de tillegg og unntak som følger av regnskapsloven og forskriften. Folketrygdfondet skal iht. forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet § 4-1 utarbeide kvartalsregnskap som minst skal omfatte kvartalsvis regnskapsrapportering for investeringsporteføljen Statens pensjonsfond Norge. Kvartalsregnskapet skal utarbeides i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder for delårsregnskap med de tillegg og unntak som følger av forskriften.

Grunnlag for utarbeidelse av delårsregnskapet

Delårsregnskapet for Statens pensjonsfond Norge er avlagt i henhold til de reglene som følger av forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet. Forskriften krever at delårsregnskapet utarbeides i henhold til IAS 34, men fastsetter særskilte krav til presentasjon av investeringsporteføljen.

Regnskapsprinsipper

Regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelse av delårsregnskapet er i samsvar med regnskapsprinsippene som ble benyttet ved utarbeidelse av årsregnskapet for 2016. Ingen nye regnskapsstandarder eller tolkninger med betydning for Statens pensjonsfond Norge trådte i kraft 1. januar 2017.

NOTE 2 Vesentlige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger

Utarbeidelse av delårsregnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper og dermed regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. I årsregnskapet for 2016 er det redegjort nærmere for vesentlige estimater og forutsetninger i note 2.

NOTE 3 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

Investeringsporteføljen i Statens pensjonsfond Norge forvaltes i samsvar med Folketrygdfondets investeringsstrategi og inntjeningen vurderes på grunnlag av virkelig verdi. Alle finansielle instrumenter er en del av en portefølje som styres og følges opp på bakgrunn av virkelig verdi i samsvar med en risikostyrings- og investeringsstrategi. Dette innebærer at det benyttes en forretningsmodell basert på virkelig verdi for porteføljen, ved at det i hovedsak søkes å oppnå gevinster på lengre sikt knyttet til endringer i virkelig verdi.

Investeringsporteføljen Statens pensjonsfond Norge har ved første gangs innregning klassifisert finansielle instrumenter i følgende kategorier:

- Finansielle derivater er pliktig regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultat
- Alle andre finansielle eiendeler og forpliktelser i Statens pensjonsfond Norge er utpekt som målt til virkelig verdi med endringer over resultat

Finansielle eiendeler og gjeld

Beløp i millioner kroner

	30.09.2017	31.12.2016
EIENDELER		
Finansielle eiendeler		
Verdsettelse nivå 1:	177 401	161 491
Aksjer	148 836	129 692
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	28 565	31 799
Verdsettelse nivå 2:	64 022	55 788
Finansielle derivater	2 221	2 641
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	53 222	43 542
Andre finansielle eiendeler*	8 579	9 605
Verdsettelse nivå 3:	8 994	11 859
Aksjer	99	
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	8 895	11 859
SUM EIENDELER	250 417	229 138
GJELD		
Finansiell gjeld		
Verdsettelse nivå 2:	16 739	16 871
Finansielle derivater	1 189	1 293
Annen finansiell gjeld*	15 550	15 578
SUM GJELD	16 739	16 871

* Andre finansielle eiendeler og annen finansiell gjeld består av kontanter, kontantekvivalenter, stilt og mottatt kontantsikkerhet, fordringer knyttet til gjensalgavtaler, gjeld knyttet til gjenkjøpsavtaler, uoppgjorte handler og andre fordringer og gjeld.

Folketrygdfondets styre har fastsatt prinsipper for verdsettelse. Prinsippene fastsetter at det skal legges til grunn et verddivurderingshierarki hvor kildene til virkelig verdi er:

1. Verdsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked
2. Verdsettelse basert på observerbare markedsdata
3. Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata

Arbeidet med måling av virkelig verdi for finansielle instrumenter er organisert slik at det er etablert arbeidsdeling mellom forvalterdelen av virksomheten og de medarbeidere som forestår verdsettelsesarbeidet. I verdsettelsesarbeidet er det etablert rutiner for å innhente priser fra ulike eksterne kilder, som benyttes for å verifisere og kvalitetssikre valgte priskilder. Verdipapirer blir vurdert ut fra flere kriterier for klassifisering i verdsettelseshierarkiet. Det blir gjort en klassifisering ut i fra rating, løpetid, type utsteder, underliggende sikkerhet, kredittmengde, antall priskilder tilgjengelig, avvik mellom ulike priskilder og observerbare handler i markedet.

Verdsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked (nivå 1)

Finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i aktive markeder er plassert på nivå 1. I denne kategorien inngår børsnoterte aksjer og obligasjoner hvor verdsettelsesusikkerheten ansees som marginal. Obligasjoner hvor verdsettelsesusikkerheten ansees som større er plassert på nivå 2 eller 3.

FORTS. NOTE 3 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi**Verdsettelse basert på observerbare markedsdata (nivå 2)**

Finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i mindre aktive markeder og ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor pris er direkte eller indirekte observerbar er plassert på nivå 2. Aksjer som enda ikke er børsnoterte er plassert på nivå 2 når det foreligger verdsettelse fra mindre aktive markeder. Obligasjoner blir vurdert innenfor overnevnte kriterier for klassifisering på nivå 2 eller 3. Finansielle derivater verdsettes også på dette nivået. Andre finansielle eiendeler og annen finansiell gjeld er klassifisert som nivå 2. Beholdninger på nivå 2 innehar noe verdsettelsesusikkerhet.

Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata (nivå 3)

For de instrumenter hvor vi vurderer at kriteriene for nivå 1 eller 2 ikke er tilfredsstillt, er instrumentene plassert på nivå 3. I denne kategorien inngår obligasjoner hvor en samlet vurdering rundt usikkerheten på prisingen gjør at de ikke er kvalifisert for et høyere nivå. Beholdninger på dette nivået har betydelig verdsettelsesusikkerhet.

Aksjer ervervet i et selskap i 2017 er foreløpig ikke notert på en markeds plass. Av den grunn er det beregnet en teoretisk pris på selskapet og den er derfor klassifisert som nivå 3.

Flytting mellom nivå

Per 30.09.2017 har et fåtalls obligasjoner blitt flyttet fra nivå 1 til nivå 2 som følge av at markedet for disse obligasjonene ikke var like aktivt per 30.09.2017 som ved utgangen av 2016 (per 31.12.2016). Enkelte andre obligasjoner har blitt flyttet fra nivå 2 til nivå 1 som følge av at markedet for disse obligasjonene var mer aktivt per 30.09.2017 enn per 31.12.2016. Effekten av disse flyttingene er liten. For andre finansielle eiendeler eller gjeld har det ikke vært flyttinger mellom nivå 1 og de to andre nivåene. For gjeld har det heller ikke vært flyttinger mellom nivå 2 og nivå 3. For finansielle eiendeler fremkommer flyttinger mellom nivå 2 og nivå 3 i tabellen under.

For nærmere forklaring rundt hierarkiet og klassifiseringer henvises det til SPN Note 4 i Folketrygdfondets regnskap for 2016.

Finansielle eiendeler til virkelig verdi, nivå 3

Beløp i millioner kroner	Obligasjoner og andre rentebærende papirer	
	30.09.2017	31.12.2016
Inngående balanse	11 859	11 109
Netto gevinst på finansielle eiendeler	105	-81
Tilgang/kjøp	3 674	8 876
Salg	710	1 245
Forfalt	3 102	1 340
Overføring fra nivå 2	924	799
Overføring til nivå 2	3 858	6 259
Utgående balanse	8 895	11 859

Av balansen på 8 895 (11 859) per 30.09 utgjør urealisert gevinst 46 (-46). Ved utgangen av tredje kvartal 2017 er balansen på nivå 3 lavere enn ved inngangen til året. Det har vært netto overført obligasjoner med verdi på omtrent 2,9 milliarder kroner fra nivå 3 til nivå 2. Salg/forfall på nivå 3 har i de tre første kvartalene i 2017 vært større enn kjøp og dette minker beholdningen med 0,14 milliarder kroner.

Sensitivitetsanalyse, nivå 3

Beløp i millioner kroner	Balansført verdi		Effekt av økning i kreditt-påslag med 10 bp	
	30.09.2017	31.12.2016	30.09.2017	31.12.2016
Obligasjoner og andre rentebærende papirer (nivå 3)	8 895	11 859	-21	-32

Sensitiviteten i verdsettelsen på nivå 3 er vist ved å øke diskonteringsrenten for fastrentelån og marginkravet for marginbaserte lån med 10 basispunkter (0,10 prosentpoeng).

NOTE 4 Porteføljeområder

Informasjonen om porteføljeområdene under følger de internt definerte delporteføljene. Kolonnen "Annet" viser mellomværende med Folketrygdfondet. Kolonnen "Treasury" inneholder inntekter og kostnader knyttet til utlån av aksjer og obligasjoner og gjensalgsvtaler, herunder mottatt kontantsikkerhet. Det henvises til SPN note 5 i Folketrygdfondets regnskap for 2016 for nærmere redegjørelse vedrørende kolonnene i tabellene i denne noten.

Resultatregnskap 1.07. - 30.09.2017

Porteføljeområder

Beløp i millioner kroner	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje-porteføljen	Rente-porteføljen	Treasury	Annet	
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader					
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:					
Aksjer	12 930				12 930
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		-400	-12		-412
Finansielle derivater	-	927	-688		239
Renteinntekter		528	31		559
Utbytte	288				288
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	3	-84	108		27
Transaksjonskostnader	-5				-5
Interne forretninger	-	-586	586		-
Fordeling av resultat i treasuryområdet	20	5	-25		-
Porteføljeresultat	13 235	390	-		13 626
Forvaltningskostnader				39	39
Periodens resultat	13 235	390	-	-39	13 587

Resultatregnskap 1.01. - 30.09.2017

Porteføljeområder

Beløp i millioner kroner	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje-porteføljen	Rente-porteføljen	Treasury	Annet	
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader					
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:					
Aksjer	15 216				15 216
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		837	13		850
Finansielle derivater	-	4	-25	-	-21
Renteinntekter		1 695	94		1 789
Utbytte	4 043				4 043
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	4	1	-329		-324
Transaksjonskostnader	-26				-26
Interne forretninger	-70	-259	329		-
Fordeling av resultat i treasuryområdet	66	16	-82		-
Porteføljeresultat	19 232	2 294	-		21 527
Forvaltningskostnader				116	116
Periodens resultat	19 232	2 294	-	-116	21 411

FORTS. NOTE 4 Porteføljeområder

Finansiell stilling 30.09.2017

Beløp i millioner kroner

	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje- porteføljen	Rente- porteføljen	Treasury	Annet	
Eiendeler					
Finansielle eiendeler					
Kontanter og kontantekvivalenter			6 446		6 446
Fordringer knyttet til gjenkjøpsavtaler			1 602		1 602
Stilt kontantsikkerhet		-	7		7
Uoppgjorte handler	125	56	245		426
Aksjer	130 105	-			130 105
Utlånte aksjer	18 829				18 829
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		78 658	6 241		84 899
Utlånte obligasjoner og andre rentebærende papirer		5 783			5 783
Finansielle derivater		2 203	17		2 221
Fordringer	74	16	8	1	99
Mellomværende mellom porteføljeområder	145	-891	746		-
Sum eiendeler	149 279	85 825	15 312	1	250 417
Gjeld og statens kapitalinnskudd					
Finansiell gjeld					
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler			3 890		3 890
Mottatt kontantsikkerhet			11 403		11 403
Uoppgjorte handler	15	230	12		257
Finansielle derivater		1 182	7		1 189
Sum gjeld	15	1 412	15 312	-	16 739
Statens kapitalinnskudd	149 265	84 413	-	1	233 678
Sum gjeld og statens kapitalinnskudd	149 279	85 825	15 312	1	250 417

NOTE 5 FINANSIELLE DERIVATER

Oppstillingen viser finansielle derivater som er benyttet i styringen av aksje-, rente-, valuta- og kredittrisikoen til Statens pensjonsfond Norge. Eksposeringen mot aksjederivater per 30.09.2017 er mot aksjeopsjoner. Aksjeopsjoner brukes i porteføljestyringen av aksjeporteføljen og for å høste volatilitets- og likviditetspremier.

Finansielle derivater per 30.09.2017

Beløp i millioner kroner	Nominelt beløp	Virkelig verdi	
		Eiendel	Gjeld
Aksjederivater	17		
Rentederivater	106 490	2 160	1 182
Valutaderivater	7 404	22	7
Kredittderivater	753	39	-
Sum finansielle derivater	114 664	2 221	1 189

Finansielle derivater per 31.12.2016

Beløp i millioner kroner	Nominelt beløp	Virkelig verdi	
		Eiendel	Gjeld
Aksjederivater	-		
Rentederivater	116 241	2 614	1 142
Valutaderivater	10 012	23	-
Kredittderivater	726	4	151
Sum finansielle derivater	126 979	2 641	1 293

NOTE 6 Forpliktelser knyttet til eiendeler som ikke er fraregnet**Eiendeler og forpliktelser vedrørende eiendeler som ikke er fraregnet**

Noten viser finansielle eiendeler som har blitt overført på en slik måte at de finansielle eiendelene ikke kvalifiserer for fraregning og forpliktelser knyttet til disse.

Eiendeler og forpliktelser vedrørende eiendeler som ikke er fraregnet

Beløp i millioner kroner

Eiendeler	30.09.2017	31.12.2016
Verdipapirutlån		
Aksjer	18 829	16 776
Obligasjoner	1 875	1 856
Gjenkjøpsavtaler		
Obligasjoner	3 908	2 953
Totale overførte finansielle eiendeler som ikke er fraregnet	24 612	21 585
Gjeld		
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	3 890	3 001
Mottatt kontantsikkerhet i forbindelse med verdipapirutlån	10 198	11 248
Totale tilhørende forpliktelser	14 088	14 249

Det henvises til SPN note 11 og 12 i Folketrygdfondets regnskap for 2016 for nærmere redegjørelse vedrørende gjenkjøpsavtaler, sikkerhetsstillelse og utlån av verdipapirer.

NOTE 7 Sikkerhetsstillelse**Mottatt sikkerhet**

Beløp i millioner kroner

	30.09.2017	31.12.2016
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til ikke-børsnoterte derivater	1 185	1 302
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til utlånte aksjer	10 198	11 248
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til gjenkjøpsavtaler	3 890	3 001
Mottatt tilleggskontantsikkerhet knyttet til gjenkjøps- og gjensalgavtaler	20	-
Mottatt kontantsikkerhet	15 293	15 551
Mottatte aksjer som sikkerhet knyttet til utlånte aksjer	8 400	3 713
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til utlånte aksjer	1 814	2 941
Mottatte aksjer som sikkerhet knyttet til utlånte obligasjoner	1 947	2 094
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til utlånte obligasjoner	169	14
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til gjensalgavtaler	1 606	1 097
Mottatte verdipapirer som sikkerhet	13 936	9 859
Sum mottatt sikkerhet	29 229	25 410

Stilt sikkerhet og verdipapirer utlånt

Beløp i millioner kroner

Stilt kontantsikkerhet i forbindelse med futureskontrakter (initial margin)	7	7
Stilt kontantsikkerhet knyttet til gjensalgavtaler	1 602	1 092
Stilt tilleggskontantsikkerhet knyttet til gjenkjøps- og gjensalgavtaler	-	46
Stilt kontantsikkerhet	1 609	1 145
Aksjer utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	18 829	16 776
Obligasjoner utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	1 875	1 856
Obligasjoner utlånt knyttet til gjenkjøpsavtaler	3 908	2 953
Sum verdipapirer utlånt	24 612	21 585
Sum stilt sikkerhet og verdipapirer utlånt	26 221	22 730

Det henvises til SPN note 11 og 12 i Folketrygdfondets regnskap for 2016 for nærmere redegjørelse vedrørende gjensalgavtaler, sikkerhetsstillelse og utlån av verdipapirer, samt SPN note 14 for informasjon om motregning knyttet til sikkerhet.

NOTE 8 Finansiell risiko

Finansiell risiko er en konsekvens av egenskaper ved de markeder midlene til Statens pensjonsfond Norge investeres i. Folketrygdfondets mål ved styring av finansiell risiko er å sørge for at Statens pensjonsfond Norge oppnår den eksponering som Finansdepartementet gjennom referanseindeks har spesifisert, og at forvaltningen holder seg innenfor fastsatte risikorammer.

Statens pensjonsfond Norge er eksponert mot markedsrisiko (inkludert valutarisiko, renterisiko og prisisiko), kredittrisiko, motpartsrisiko og likviditetsrisiko som oppstår som følge av verdipapirer og finansielle instrumenter i porteføljen.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko som skyldes den generelle risikoen i de markeder midlene til Statens pensjonsfond Norge investeres i, og er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser (kurser). I oppfølgingen og målingen av markedsrisiko opereres det med flere begreper.

Volatilitet

Absolutt risiko er markedsrisikoen knyttet til de markeder midlene investeres i. Denne risikoen bæres av oppdragsgiver, og Finansdepartementet har definert en referanseportefølje som gir uttrykk for det risikonivået som ønskes. Relativ risiko er markedsrisiko målt som forskjell i avkastning mellom porteføljen og referanseporteføljen.

Absolutt volatilitet per 30.09.2017 målt som standardavvik i prosent

	Forventet	Historisk			
		52 uker	36 mnd	60 mnd	120 mnd
Statens pensjonsfond Norge	7,4	5,2	5,7	5,4	10,4
Aksjeporteføljen	11,6	8,8	9,6	9,0	18,3
Renteporteføljen	2,4	1,7	2,1	2,2	2,6

Relativ volatilitet per 30.09.2017 målt som standardavvik i prosent

	Forventet	Historisk			
		52 uker	36 mnd	60 mnd	120 mnd
Statens pensjonsfond Norge	0,5	0,3	0,5	0,5	1,1
Aksjeporteføljen	0,7	0,6	0,8	0,9	2,0
Renteporteføljen	0,4	0,2	0,4	0,4	0,7

Modellene som er benyttet i beregningen av volatilitetstallene, er forklart i SPN note 13 i Folketrygdfondets regnskap for 2016.

Renterisiko

Verdien av Statens pensjonsfond Norge er følsom for endringer i rentenivået. I forvaltningen fokuseres det på avvik mellom porteføljen og referanseindeksen for ulike løpetider med rentebinding. En større del av den norske renteporteføljen er investert i lån med flytende rente. Som følge av at renteindeksen inneholder lån med fast langsiktig rente, er det inngått renteswapper for å styre renterisikoen i retning av renteindeksens renterisiko.

Valutarisiko

Valutarisiko er risiko knyttet til at verdien av finansielle instrumenter vil endres som følge av endringer i valutakurs. Statens pensjonsfond Norge er investert i verdipapirer som er utstedt i og omsettes i annen valuta enn norske kroner. Folketrygdfondet bruker valutaswapper og valutaterminavtaler for å styre valutarisikoen slik at Statens pensjonsfond Norge har tilnærmet lik valutaeksponering som referanseindeksen.

Aksjerisiko

Aksjerisiko er risiko som følge av endringer i aksjekurser. I tabellen er konsentrasjonen i aksjerisiko vist for bransjer:

FORTS. NOTE 8 Finansiell risiko

Aksjer fordelt på sektorer per 30.09.2017

Beløp i millioner kroner

Energi	29 295
Materialer	16 766
Industri	16 203
Forbruksvarer	7 209
Konsumvarer	19 628
Helsevern	4 514
Finansielle tjenester	33 019
Informasjonsteknologi	5 060
Telekommunikasjon	13 570
Forsyningsselskaper	354
Eiendom	3 316
Sum aksjer fordelt på sektorer	148 934

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko knyttet til at utstedere av obligasjoner ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser. For Statens pensjonsfond Norge oppstår kredittrisiko delvis som følge av Finansdepartementets valg av referanseindeks og delvis som følge av Folketrygdfondets aktive forvaltning. Tabellen viser obligasjonsporteføljenes fordeling på kredittvurderingskategorier, og fordelingen per sektor.

Obligasjonslån fordelt etter rating per 30.09.2017*

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Lavere	Sum
Stat	17 424	1 123						18 547
Statsrelatert		-	301	1 182				1 483
Kommune		2 556						2 556
Bank/Finans	21 301	2 126	12 015	10 133	1 162	112		46 849
Industri	128	149	8 621	6 675	1 590	932	393	18 488
Kraft			172	2 424	50	114		2 760
Sum obligasjoner fordelt etter rating	30 853	5 954	21 109	20 413	2 802	1 158	393	90 682

* Det er 64,4 prosent av obligasjonene som har rating fra et av de internasjonale ratingbyråene (S&P, Moody's, Fitch). I tilfeller hvor lånet har rating fra alle tre eksterne byråer er midterste rating benyttet, og i tilfeller med rating fra to byråer er laveste rating benyttet. I tilfeller hvor lånet ikke har rating, benyttes utsteders rating, bortsett fra for ansvarlige lån og fondsobligasjoner, hvor det gjøres en skjønnsmessig vurdering. I tilfeller hvor hverken lånet eller låntager har ekstern rating, er ratingindikasjon benyttet slik denne fremkommer i Folketrygdfondets kredittrammeverk. I Folketrygdfondets kredittrammeverk benyttes det flere kilder for ratingindikasjon når ekstern rating mangler, blant annet ratingindikasjon fra meglerhus/bank og interne modeller.

I oversikten over er kredittrisikoen knyttet til obligasjoner vist. Statens pensjonsfond Norge var i tillegg eksponert for kredittrisiko knyttet til CDS på i alt 753 millioner kroner, knyttet til et selskap innenfor industrisektoren med en rating på A.

I oversikten over inngår det i alt 5 obligasjonslån utstedt av 4 ulike selskaper hvor obligasjonskursen er under 80 prosent av pålydende. En slik verdsettelse innebærer at obligasjonsmarkedet innkalkulerer en høy sannsynlighet for fremtidig mislighold. Pålydende beløp for disse obligasjonene utgjør 293 millioner kroner, mens de samme lånene er verdsatt til 154 millioner kroner i finansiell stilling per 30.09.2017.

FORTS. NOTE 8 Finansiell risiko

Karakterskalaene går fra AAA (Aaa) til D, hvor AAA er best og D er konkurs. Karakter på BBB- eller bedre anses å være «investment grade». I renteporteføljen er det i alt 44 låntagere som ikke har «investment grade», og 7 av disse har en lavere kredittvurdering enn B.

Motpartsrisiko og motregning

Motpartsrisiko er en form for kredittrisiko som er knyttet til at motparter for derivater, utlån av verdipapirer, bankinnskudd m.v. ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser overfor Folketrygdfondet.

I tabellen under er motpartseksposeringen for eiendeler vist, sammen med en oversikt over motregning i balansen og motregningsadgang som er avtalt, men ikke er medregnet i balansen. Det vises til SPN note 14 i Folketrygdfondets regnskap for 2016 for nærmere omtale av kontraktsforhold knyttet til motpartsforretninger, herunder avtaler om motregning.

Motpartseksposering og motregning per 30.09.2017

Beløp i millioner kroner	Brutto verdi	Beløp som motregnes i balansen	Beløp som ikke kan motregnes i balansen, men som omfattes av rammeavtale for motregning				Beløp etter mulige nettooppgjør
			Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Kontant-sikkerhet	Verdipapir-sikkerhet	
Eiendeler							
Kontanter og kontantekvivalenter	6 446		6 446				6 446
Stilt kontantsikkerhet i forbindelse med futures kontrakter	7		7				7
Uoppgjorte handler	426		426				426
Fordringer knyttet til gjensalg-avtaler	1 602		1 602		-	1 602	-
Aksjer utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	18 829		18 829		9 645	9 184	-
Obligasjoner utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	1 875		1 875			1 875	-
Finansielle derivater	2 221		2 221	1 047	1 168		6
Fordringer	99		99				99
Sum eiendeler	31 505	-	31 505	1 047	10 814	12 660	6 984
Gjeld							
Uoppgjorte handler	257		257				257
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	3 890		3 890		-	3 890	-
Finansielle derivater	1 189		1 189	1 047			142
Sum gjeld	5 336	-	5 336	1 047	-	3 890	399

NOTE 9 Forvaltningskostnader

De utgiftene Folketrygdfondet har ved forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge skal dekkes av Statens pensjonsfond Norge i samsvar med kapittel 5 av Mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge fastsatt av Finansdepartementet 21. desember 2010 med hjemmel i lov av 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 2 tredje ledd og § 7.

Forvaltningskostnader beløp seg til 116,4 millioner kroner ved utgangen av 3. kvartal 2017.

Forvaltningskostnader i Folketrygdfondet

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>3. kv. 2017</i>	<i>3. kv. 2016</i>	<i>Akkumulert per 30.09.2017</i>	<i>Akkumulert per 30.09.2016</i>	<i>31.12.2016</i>
Personalkostnader	24,1	23,7	66,6	66,2	102,5
IKT og systemkostnader	8,4	6,2	25,9	25,9	35,0
Depotkostnader	1,2	1,7	5,1	5,5	8,1
Andre forvaltningskostnader	5,4	5,8	18,8	18,5	26,5
Sum totale forvaltningskostnader	39,1	37,4	116,4	116,1	172,1

NOTE 10 Betingede eiendeler og forpliktelser

Det har ikke vært endring i status vedrørende kildeskatt overfor svenske myndigheter siden årsskiftet. Se SPN note 18 i Folketrygdfondets regnskap for 2016.

REVISORS UTTAELSE

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
TE: +47 24 00 24 00
FAX: +47 24 00 24 01
www.ey.no
Medlemmer av den norske revisorforening

Til Finansdepartementet

Uttalelse om forenklet revisorkontroll av delårsregnskap

Innledning

Vi har foretatt en forenklet revisorkontroll av regnskapsrapporteringen for investeringsporteføljen til Statens pensjonsfond Norge. Regnskapsrapporteringen består av finansiell stilling pr. 30. september 2017 og tilhørende oppstilling over totalresultatet og oppstilling over endringer i Statens kapitalinnskudd og kontantstrømoppstilling for nirmånedersperioden 1. januar 2017 til 30. september 2017. Ledelsen i Folketrygdfondet er ansvarlig for utarbeidelsen og fremstillingen av delårsregnskapet i samsvar med forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet, som krever at delårsregnskapet skal utarbeides i samsvar med International Financial Reporting Standards for delårsregnskaper som fastsatt av EU (IAS 34). Vår oppgave er å avgi en uttalelse om delårsregnskapet basert på vår forenklete revisorkontroll.

Omfanget av den forenklete revisorkontrollen

Vi har utført vår forenklete revisorkontroll i samsvar med internasjonal standard for forenklet revisorkontroll 2410 "Forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap, utført av foretakets valgte revisor". En forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap består i å rette forespørsler, primært til personer med ansvar for økonomi og regnskap, og å gjennomføre analytiske og andre kontrollhandlinger. En forenklet revisorkontroll har et betydelig mindre omfang enn en revisjon utført i samsvar med International Standards on Auditing, og gjør oss følgelig ikke i stand til å oppnå sikkerhet for at vi er blitt oppmerksomme på alle vesentlige forhold som kunne ha blitt avdekket i en revisjon. Vi avgir derfor ikke revisjonsberetning.

Konklusjon

Vi har ved vår forenklete revisorkontroll ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at det vedlagte delårsregnskapet i det all vesentlige ikke er utarbeidet i samsvar med forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet, som krever at delårsregnskapet skal utarbeides i samsvar med International Financial Reporting Standards for delårsregnskaper som fastsatt av EU (IAS 34).

Oslo, 26. oktober 2017

ERNST & YOUNG AS

Eirik Tandrevold
statsautorisert revisor

ftf.no

Folketrygdfondet

Haakon VIIIs gate 2
Postboks 1845 Vika, 0123 Oslo
Tlf: 23 11 72 00
folketrygdfondet@ftf.no